

Könyv az országról.

II. (Saját tudósítónktól.) Az ország 1909. évi közállapotairól szóló kormányjelentésből, amelynek ismertetését már megkezdjük, az alábbi érdekes adatokat közöljük még:

Egészségügy.

Az okleveles orvosok száma a Magyarbirodalomban 5497-ről 5578-ra emelkedett. Az orvosok számának növekedése eszerint még mindig elég mérsékelt; öröndetes jelenség azonban, hogy az orvosnövendékek száma az egyetemeken néhány év alatt több mint megkétszereződött. A városi törvényhatóságokban tizezer lélekre 10 orvos esik, a vármegyei törvényhatóságok területén pedig alig kettő. Az országban rendszeresített 495 községi orvosi állásból 64 volt betöltetlen.

Érdekes gyógyfürdőink látogatottságának lényeges emelkedése is. A fürdővendégek összes száma 254.629 volt, 26.495-tel több, mint 1909-ben, dacára a kedvezőnek egyáltalán nem mondható hűvös és esős fődínynek. A vendégforgalomnak ebben a változásában a belföldi fürdővendégek 27.694 főnyi szaporodással, a külföldiek azonban 119 főnyi fogyással vesznek részt: amíg az állandó fürdővendégek száma csak 8057 személylyel növekedett, addig az ideiglenes fürdővendégek száma 18.438-cal emelkedett. A 254.629 fürdővendég közt belföldi 224.910, állandó vendég pedig 139.469. Feltűnő a balatonparti fürdőhelyek vendégforgalmának növekedése.

A kórházak száma kilenccel szaporodott, 412-ről 421-re, az ágyak száma 37.764. Kórházaink betegforgalma is erősen növekedett: 365.945-ről 382.820-ra, tehát 16.875-tel.

A budapesti Pasteur-intézetben az 1910. év folyamán 4089 egyént kezeltek, 700-zal kevesebbet, mint 1909-ben. A gyógykezelték közül csak 21 halt meg, a kezelteknek tehát csak 0.5 százaléka, ami eléggé bizonyítja az emberbaráti intézet áldásos működését.

Őstermelés.

A Magyarbirodalom szántóföldjeinek összes területe 14,236.407 hektár volt. A mezőgazdasági termelés céljait szolgáló földterületnek ezen kiterjedése ismét nagyobb, mint az előző esztendőben. A növekedés elég lényeges, mert 87.515 hektárt tesz. Szántóföldjeink kihasználását illetőleg a szántóföld területéből 1,159.572 hektár ugarnak volt hagyva, 13,076.835 hektár pedig bevetett terület volt. Az 1910. évben 49.3 millió métermázsza búzáunk termett. Kimagasló jó termés volt a vármegyék közül: Brassó vármegyében. *Rozstermése* legjobb volt Szebenmegyének. *Árpatermésünk* igen gyenge volt. A maximális termést Brassó szolgáltatta. Zabunk csak 10.8 millió métermázsza termett, 3.4 millióval kevesebb, mint 1909-ben. Az összes termékek közül legjobb termésünk az 1910. évben *tengeriből* volt. *Burgonya*-termésünk összesen 55.9 millió métermázsza.

Érdekes volna ugyan részletezni, mégis csak összevonva közöljük, hogy *eledelfélékből* (tej, vaj, méz, tojás, hus, zsír, sajt) kiviteli többletünk 133,533.000 koronát képvisel (1909-ben 141,635.000) és hogy ipari nyers- és segédanyagok (viasz, bőr, szőr, toll, belek, gyapjú) kivitelében szintén aktív állunk, de ezekben csak husz és fél millió a kiviteli többlet).

A tehenek száma megfogyatkozott s így a *tejszövetkezetek* száma is csökkent hárommal.

A *selyemtenyésztés* állapota nem volt olyan kedvező, mint az előző évben. A termelő családok száma 90.064 volt. A selyemtenyésztők keresete 3,812.421 koronát tett.

A *szőlőterület* 350.111 hektárra rugott. Országgrészek szerint legnagyobb a szőlőterület a Duna—Tisza közén és a Duna jobbpartján volt. A vármegyék közül Pest vármegye

állt az első helyen. Magyarországon két és fél millió korona ujbór termett. Szőlészeti termelésünk összes értéke 120,200.000 koronára rugott.

A *gyümölcsstermelés* — bár az 1909. évi igen gyenge terméssel szemben lényegesen jobb volt — nem volt kielégítő

Összes erdőterületünk 9,003.690 hektár volt. A kincstári erdőbirtokokból a tiszta jövedelem az előző évi 4,280.000 koronával szemben 10 millió 700.000 korona volt.

A *bányászat és kohászat terén* nem mutatkozott fejlődés. A termelés értéke 152 millió 840.000 koronát tett. A termelt ásványszén értéke a szénnek néhány fillérrel való drágulása következtében 1.37 millió koronával emelkedett s 88.17 millió koronára rugott. Az állami szénbányászat 1910. évi barnakőszéntermelése 6.06 millió métermázsza volt. A vasércstermelés jelentékeny visszaesést mutat. Az 1909. évi 39.75 millió koronával szemben 38.08 millió korona volt az 1910. évi nversvastermelés értéke. Nemesfénybányászatunk az 1910. évben ugva az aranyból, mint az ezüstenél javulást mutat. Az aranytermelés 3041 kilogrammra rugott 9.96 millió korona értékben és 315 kilogramm, illetve több mint 1,000.000 koronával volt több a megelőző év termésénél. A sóbányászat 1910. évi termése 2.30 millió métermázsza.

Hogy *cukorból* fejenként hány kilogrammot fogyasztottunk, azt elhallgatja a jelentés s csak azt közli, hogy 23 cukorgyár 409 gőzgépen és 17.985 főből álló munkásszemélyzet 4.88 millió métermázsát termelt.

Sörstermelésünk 2,185.402 (1908—1909-ben 1,908.457) hektoliterre rugott. Ez a sörmennyiség sem volt azonban elég: még a külföldről is hoztunk be majdnem 323 ezer métermázsát.

A termelt szesz összmenyisége (108.34 millió hektoliter) valamivel felülhaladta az 1908—1909. évi termési időszak folyamán főzött szesz (108.09 millió hektoliter) mennyiségét.

Dohánytermelésünk és gyártásunk az 1910. év folyamán az előző esztendő hanyatlásával szemben kedvezően alakult. Igaz ugyan, hogy a dohánytermelő községek száma 949-re (1909-ben 952), valamint a dohánytermelők száma 12.075-re (1909-ben 12.429) csökkent s maga a beültetett terület is 219 hektárral (1910-ben 51.881, 1909-ben 52.100 hektár) kisebbedett, de a kedvezőbb művelési és termési viszonyok következtében a dohánytermés 654.22 ezer métermázsáról 672.53 ezer métermázsára s ennek következtében a beváltásra kerülő dohánymennyiség sulya 650.98 ezer métermázsáról 669.26 ezer métermázsára nőtt. Dohánygyáraink, az utolsó évtizedet tekintve, 1910-ben érték el gyártásuk maximumát. Ebben az évben 65 ezer 896 métermázsza külföldi, s 188.400 métermázsza hazai nyersdohány került feldolgozásra. Természetesen a gyártmányok nagyobb fele a tömegszükséglet tárgyát tevő közönséges pipadohányra esik. Szivarból 610.752 darabot, cigarettából 2,498.713 darabot készítettek. Az eladott gyártmányok értéke 114,750.000 koronát képviselt.

Igen érdekesen és behatóan tárgyalja ez a jelentés *külkereskedelmünk forgalmát*. Ezeket a számrengetegeket még futólag sem ismertethetjük, s épen csak annyit közölhetünk, hogy külforgalmunk értéke valamivel meghaladta a 3569 milliót s ebben az évben volt a legnagyobb.

Az olasz király Palermóban. Rómából jelentik: *Viktor Emánuel* olasz király januárban a családjával egvűtt Palermóba utazik üdülni. A király májusig szándékozik Palermóban tartózkodni. Illetékes körökben a hirt azzal kommentálják, hogy Palermó közel van az afrikai harctérhez és ezért választotta üdülni helyéül. A király elhatározása a diplomáciában nagy föltűnést kelt.

Szeged fogadalmi temploma.

— Elmondotta *László György dr.* —

Amidőn december 20-ikán *Jászai* püspök ur vezetése alatt egy nagy küldöttség ke-reste fel és arra kért, hogy a fogadalmi templom építése azonnal való megkezdésének ügyét támogassam, a küldöttségnek kijelenttem, hogy ezt az ügyet feltétlenül és legnagyobb lelkesedéssel támogatni fogom.

Ez ígéretemet meg is indokoltam. Kijelenttem, hogy támogatom ez ügyet *először* azért, mert arra a fogadalmat tette s immár kihálóban lévő generációt szent fogadalom kötelezi, *másodszor* azért, mert azt akarom, hogy az építést a zseniális tervező eszközölje; *harmadszor* azért, mert annak felépítését valláserkölcsei szempontokból szükségesnek tartom; *negyedszer* azért, mert az városfejlesztési szempontból immár elodázhatatlan és *ötöször* azért, mert azáltal, hogy az építési tőkének felénél kisebb része kölcsönből volna fedezendő, a város általános fejlesztésének érdekét veszélyeztetve nem látom.

Azt hiszem a négy első indok helytállóságát mindenki elismeri. Ezekkel foglalkozni nem kívánok. De foglalkoznom kell az ötödik indokkal, mert erre nézve — nézetem szerint teljesen alaptalanul — aggályok merültek fel.

Hogy a kérdés e részével tisztába jöjjünk, első sorban *tárgyilagosan* meg kell állapítanunk a szükséglet és fedezet kérdését.

I. Szükséglet:

1. Építési költség	2,520.000 K
2. Schulek mester díja	145.000 „
3. A templom fennmaradó részének s a vele kapcsolatos épületrésznek istentiszteletra való ideiglenes átalakítása	20.000 „
4. Az adományokon túl első felszerelésre	40.000 „
5. A kölcsönbeszerzés esetleges költsége	42.000 „

Összes szükséglet: 2,767.000 K

II. Fedezet:

a) az alap 1911-ik végén (819.300 és 463.811)	1,274.208 K
b) A tervek felsőhatósági jóváhagyására, s a vállalati feltételek elkészítésére, a pályázat kiírására és a munka kiadására szükséges idő alatt az első kereseti kimutatásig való idő (háromnegyed év) alatt a kettős alap jövedelme (36.000 és 12.000)	48.000 „
c) Az építés alatt a kettős alap jövedelme	200.000 „
d) A belvárosi templom és a körülötte lévő épületek értéke	50.000 „
e) a felszerelés értéke	5000 „
f) kölcsön	1,200.000 „

Összes fedezet: 2,777.408 K

E kombináció szerint tehát, vagyis 1 millió 200.000 korona kölcsön felvételének feltétele alatt, 2,767.000 korona szükséglettel szemben 2,777.408 korona fedezet mutatkozik, vagyis fedezeti többlet 10.408 korona. A szükséglet és fedezet ezen összeállításában a következő megjegyzéseket csatolom.

1. Építési többletet (1) azon okból nem vettem fel, mert a költségvetésben ilyen már 120.000 koronával felvéve van.

2. Schulek mester díja (2) a kötött pótszerződés szerint végleges és így nem emelkedhetik.

3. Az istentisztelet tartására létesítendő berendezésre felvett összeg (3) a főmérnökkel való megbeszélés alapján történt.

4. A felszerelésre azért vettem fel csak 40.000 koronát, mert, véleményem szerint, a *berendezést a katolikus világ teljesen fedezni fogja*. A templom építése még meg sem kezdett, máris biztosítva van a főoltár, a fő-